

ET KORS, ET LAM, EN TREKANT – EN FISK?

De forsvundne tegn: En begynders guide til Guds hus.

Den gennemsnitlige forbruger kan genkende flere hundrede forskellige kommercielle logoer, men mange må give fortabt, når de skal forsøge at afkode kirkerummet for dets engang helt indlysende budskaber og logik.

Her, forud for højtidens eventuelle kirkebesøg, påtager vi os at lappe lidt på kundskabstabet med denne korte introduktion til kristendommens vigtigste tegn, tal og symboler.

Korset

I dag det ultimative symbol i alle afkroge af kristenheden. Af de over 400 eksisterende former er det latinske kors – hvor den nederste lodrette arm er længere end de tre andre – det mest udbredte på vore nordlige breddegrader. Indtil 4. århundrede stadig brugt som tortur- og henrettelsesinstrument i Romerriget. Det nøgne kors illustrerer opstandelsen, kristendommens budskab om frelse og det evige liv.

Krucifikset

Når Jesus er afbildet på korset, kaldes det et krucifiks. På de tidligste romanske krucifikser, op til 1200-tallet, så man »Krist-Konge« – en strunk figur med et fast blik og kongekrone på hovedet – dødens betvinger. I gotikken, især under pestepidemien i Europa, fik kirkekunstnere en forkærlighed for at fokusere på den lidende Kristus, hængende slap på korset med lukkede øjne, tornekrans og blodige naglehuller.

Rosen

»Blomsternes dronning« har flere metaforiske betydninger i kristendommen, men benyttes ofte som et billede på Jomfru Maria. I julesalmerne »Den yndigste rose er funden« og »En rose så jeg skyde« henviser rosen imidlertid til Jesus selv. Roser kan også symbolisere Jesu naglesår, da det blod, der sprang fra dem, blev til roser.

Reformatoren Martin Luther benyttede desuden en hvid rose med et rødt hjerte og et sort kors som sit våbenskjold.

Fisken

Et af oldkirkens første symboler. De græske begyndelsesbogstaver for »Jesus Kristus, Guds Søn, Frelser« danner akronymet I-Ch-Th-Y-S, som er den græske glose for fisk. Symbolet blev anvendt som et hemmeligt tegn, når de første kristne skulle give sig til kende over for hinanden, uden at myndighederne fik nys om deres illegale oprørsreligion.

Trekanten

Den hellige treenighed – Faderen, Sønnen og Helligånden – angives ved flere former for grafiske strukturer, der illustrerer tre ligeværdige elementer knyttet sammen som en enhed. F.eks. trekanten, et trekløver eller en fransk lilje. Tallet 3 betragtes af samme årsag som helligt. De såkaldte »bedeslag«, der afslutter kirkeringningen inden en gudstjeneste, falder eksempelvis i tre gange tre korte klemt.

Løven, Ørnen, Oksen og Mennesket

De fire evangelister kan genkendes på hver sit væsen. For Markus er det løven, for Lukas oksen, Johannes ørnen og Mattæus det bevingede menneske, som altså ikke er en engel.

Hjertet

På romersk-katolske helgenbilleder ses Jesus ofte afbildet med et flammende, blødende eller lysstrålende hjerte på brystet som en illustration af hans evigt overstrømmende kærlighed til menneskene. Ofte er der et lille kors på toppen af hjertet, som også kan være omgivet af en tornekrans. Hjertesymbolikken var også et yndet motiv i dansk kirkekunst i den periode i begyndelsen af 1700-tallet, der kaldes pietismen (latin: pietas – fromhed).

XP

Kristogrammet er Kristi monogram. Det mikser græsk med latin, da det græske ch og rho – de to begyndelsesbogstaver i Kristus – bliver til det latinske X og P. Monogrammet er sommetider omgivet af alfa- og omega-tegn – det første og det sidste bogstav i det græske alfabet.

A og O

Er naturligvis en påmindelse om, at alt begynder og ender med Jesus Kristus. Det er han da også citeret for selv at understrege i Biblens sidste bog, Johannes' Åbenbaring, som lige netop handler om verdens skabelse og undergang, Dommedag.

Duen

Helligåndens symbol er duen. Ses ofte med korsglorie og omkranset af lysstråler. En due med en olikvist i næbbet henviser dog til beretningen om Noahs Ark i Det Gamle Testamente. Efter syndfloden returnerede duen til arken med en kvist fra et træ på bjerget Ararat. Herfra er duen formentlig passeret over i også den sekulære ikonografi som symbolet på helt almindelig jordisk fred og fordragelighed.

Skibet

Kirkebygningen er som regel konstrueret, så menigheden sidder i den del, der kaldes Skibet. Skibsmetaforen går igen i kirkelig grafik og udsmykning. Flere betydninger; dels er den enkelte kristne et skib, der når i havn ved overgangen til det evige liv. Dels er selve den kristne kirke et skib med Gud som kaptajn. Vandet illustrerer dåben, masten korset, altså opstandelsen. I mange danske sognekirker hænger der i øvrigt en detaljeret skibsmode for fulde sejl oppe under loftet. Disse »motivskibe« blev ifølge traditionen skænket af søfolk, der havde overlevet et forlis.

